

роки»; Постанова Кабінету Міністрів України № 21 «Про затвердження Порядку надання гуманітарної та іншої допомоги населенню Донецької та Луганської областей»; Постанова Кабінету Міністрів України № 566 «Питання митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги».

Загалом, соціальний захист вимушено внутрішньо переміщених осіб в Україні – це багаторівнева система економічних, соціальних та правових відносин по управлінню соціальними ризиками в які потрапила дана категорія населення України, націлена на забезпечення: вдосконалення нормативно-правової бази соціального захисту ВПО; надання адресного характеру соціального захисту; забезпечення соціальної підтримки та страхування; наданні соціальної допомоги у наданні належного рівня життєдіяльності ВПО. Отже, соціальний захист вимушено переміщених осіб визначається такими видовими формами: соціальним забезпеченням, соціальною допомогою, соціальним страхуванням, соціальними послугами.

Література:

1. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки : навч. посіб./ Л. Дідківська, Л. Головка. – К.: Знання-Прес, 2000. – 209 с.
2. Забезпечення соціального захисту дітей внутрішньо переміщених осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/ditu-14275.pdf>.
3. Іванова О. Л. Соціальна політика: теоретичні аспекти / О. Іванова. – К.: Академія, 2006. – 107 с.
4. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. – К.: Просвіта, 1996. – 80 с.
5. Мальований М. І. Форми соціального захисту населення / М. Мальований // Матеріали всеукраїнської заочної наукової конференції Актуальні питання сучасної економіки. – Умань : Видавець Сочінський, 2011. – Ч. 2. – 216 с.
6. Право соціального забезпечення в Україні : підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / П. Д. Пилипенко, В.Я. Бурак, С. М. Синчук ; за ред. П. Д. Пилипенко. – 3-є видання перероб. і доп. – К.: Ін Юре, 2010. – 504 с.
7. Про соціальні послуги: Закон України (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 358.
8. Скуратівський В. Соціальна політика / В. Скуратівський, О. Палій. – К.: Вид-во УАДУ, 2003. – 265 с.
9. Соціальна робота: теорія і практика : учеб. пособие / отв. ред. Е.И.Холостова, А.С. Сорвина. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 427 с.
10. Соціологія: терміни, поняття, персоналії: навчальний словник-довідник / укладачі: В. М. Піча, Ю. В. Піча, Н. М. Хома та ін.; за заг. ред. В. М. Пічі. – К.: Каравела, Львів: Новий світ. – 2002. – 480 с.
11. У грудні переміщені особи з інвалідністю отримають перераховані розміри адресної допомоги на проживання! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://smr.gov.ua/uk/misto/2016-03-14-08-10-17/informatsijni-materiali/>
12. Українські Закони. Соціальний кодекс України / В. С. Журавський та ін. – К.: Логос, 1998. – 319 с.

УДК 12.00.1

Плюта Ольга Анатоліївна
Самозайнята особа адвокат

ПРАВО, ІНДУСТРІЯ МОДИ І ЗВИЧАЙ ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ

У статті досліджено, те, що сучасний розвиток індустрії моди змусило по-новому поглянути на проблеми співвідношення права, моди і звичаю. У запропонованій статті для дослідження поставлені питання, пов'язані з визначенням впливу звичаю, права на індустрію моди, їх оригінальність і необхідність для індустрії моди, вплив моди, відмінності і схожості моди і звичаю. Особливу увагу приділено моді і звичаю, їх взаємозв'язку, вплив і різниці, що складається з практики, яка дозволяє виявити специфічні особливості звичаю в світі моди і говорити про перспективи впровадження моди в право.

Ключові слова: мода, звичай, право, індустрія моди.

У науковій літературі практично відсутні великі роботи, пов'язані з «модним правом», оскільки в українській юридичній науці звичай типово досліджується як правовий інститут в рамках галузевих правових дисциплін окремо від модної індустрії. За допомогою теми про співвідношення права, звичаю в індустрії моди, хочеться висловити думки про співвідношення держави, права і громадянського суспільства, його членів, про соціальні, моральні і правові проблеми, що виникають в суспільстві.

Теоретичну основу дослідження склали наукові праці в області теорії права і галузевих юридичних наук, зокрема роботи таких вчених, як: С.С. Алексєєв, В.Д. Ардашкін, Б.Т. Базилев, М.І. Байтін, С.Н. Братусь, Н.В. Вітрук, А.М. Вітченко, І.А. Галаган, В.І. Гойман, Ю.І. Гревцов, В.М. Горшенев, І.Я. Дюрягин, С.Н. Кожевников, С.А. Комаров, В.П. Казимирчук, В.Н. Кудрявцев, Н.М. Карпачова, О.А. Красавічков, В.В. Лазарєв, Д.А. Липинський, О.Е. Лейст, Н.С. Малєїн, А.В. Малько, В.М. Манохин, Н.І. Матузов, А.С. Мордовець, П.Є. Недбайло, В.Б. Ісаков, В.Н. Протасов, В.С. Прохоров, Ю.С. Решетов, І.С., М.С. Строгович, М.Х. Фарукшин, Ф.Н. Фаткуллін, П.А. Фефелов, Р.Л. Хачатуров, Р.О. Халфина, Є.В. Халіпова, В.А. Шабалін та ін.

Метою статті є комплексне теоретико-правове дослідження юридичної природи звичаю для індустрії моди, його вплив, а також дослідження проблемних питань понятійно – категорійного апарату в теорії та практиці.

Існувала мода завжди і скрізь або ж вона становить належність тільки певних історичних епох і культурних ареалів? Які внемодні або антимодні форми правового регулювання? Перерахуємо деякі характерні риси тих систем, в яких діє мода. Динамічність: суспільство прагне до змін, здійснює їх, володіє достатньо високим інноваційним потенціалом. Відкритість: суспільство прагне до різноманітних контактів з іншими товариствами, здійснює їх, володіє розвиненими засобами і каналами комунікації. Надмірність: у суспільстві існує розвинена система тиражування матеріальних і культурних благ, деяка надмірність різноманітних і конкуруючих між собою культурних зразків, з яких може здійснюватися вибір індивідами, групами або масами (групами груп). Соціальна диференціація і мобільність: суспільство неоднорідне в соціальному відношенні, воно розділене на різні класи та інші соціальні групи. Однак на відміну від станів або каст ці групи не розділені між собою нездоланими бар'єрами, вони можуть наслідувати один одному, позичати один в одного культурні зразки, у них існує мобільність: вертикальна (перехід індивідів з однієї групи в іншу з підвищенням або пониженням соціального становища) і горизонтальна (перехід індивідів з групи в групу із збереженням колишнього соціального положення).

Відповідно мода відсутня в суспільствах які є: статичним, закритими, зі строго обмеженим набором благ та культурних зразків, соціально однорідними або, навпаки, жорсткою з фіксованою ієрархією соціальних груп (касти, стани), між якими не може проводитися вільний обмін індивідами і культурними зразками.

Кожен тип суспільства породжує відповідні йому форми правової регуляції, тобто такі форми, які сприяють збереженню, зміцненню і розвитку його базових рис. Звичай в традиційних суспільствах – універсальна форма соціальної регуляції. У цих статичних і закритих суспільствах він грає таку ж регулятивну роль, як у товариствах динамічних і відкритих (званих умовно сучасними) відіграє мода.

Проаналізовано, історично мода зросла зі звичаю, та ще Адам Сміт порівнював ці два регулятори між собою. Але найбільше значення порівняльного аналізу моди і звичаю надавав французький соціолог і соціальний психолог Габріель Тард, висловив ряд глибоких і тонких зауважень щодо співвідношення цих двох явищ. В теорії Тарда не наслідування становить механізм засвоєння і поширення звичаю і моди, як це прийнято вважати, а, навпаки, звичай і мода суть змінюють один одного, засоби і форми наслідування. Пояснюється це тим, що французький вчений вважав наслідування основним прогресом, мають універсальне значення [1].

Термін «звичай» нерідко ототожнюється з термінами «традиція» і «обряд» («ритуал»). Однак якщо прагнути до точності в термінології, то важливо мати на увазі, що ми маємо тут справу з різними поняттями. Традиція охоплює набагато більший коло соціальних явищ, в тій чи іншій мірі вона поширюється на всі товариства та сфери соціального життя. Сфера же дії звичаю значно вужче: він становить лише найбільш жорстку і неухильну реалізацію традиційних приписів.

Ритуал – це різновид звичаю, виступає тільки як символічне вираження певних соціальних відносин. Але крім цих «ритуальних» звичаїв існують і такі, які служать засобом

практичного використання і перетворення різних об'єктів. В цілому символічне («ритуальне») і утилітарно-практичне початку в звичаї тісно переплітаються між собою.

Проаналізуємо, що ж спільного між звичаєм і модою? Насамперед, це, звичайно, їх регулятивна роль, той факт, що для відповідних типів суспільства вони виступають як механізми соціальної регуляції поведінки. І звичай, і мода являють собою якісь способи, правила поведінки, бажані (соціальні цінності), з однієї сторони, обов'язкові (соціальні норми) – з іншого.

Ціннісно-нормативна природа обох цих регуляторів зумовлює і таку їх властивість, як загальноприйнятність. Правда, в звичаї ця загальноприйнятність є повсюдною, яка охоплює всіх членів суспільства (групи) одночасно, а в моді - неповною і неодноразовою, оскільки в кожен даний момент до певного модного стандарту підключена тільки частина учасників моди. І в звичаї і в моді нерідко має місце висока ступінь інтеріоризації соціальних норм і цінностей, які внаслідок цього не відчуються індивідами як щось зовнішнє. Як звичай, так і мода в тій чи іншій мірі породжують стандартний стереотипний характер культурних зразків [2].

І все ж між звичаєм і модою більше відмінностей, ніж подібностей. Якщо в моді одна з головних цінностей – сучасність, то звичай, який за визначенням сприйнятий у попередніх поколіннях, головне - це минуле. Звідси поширений мотив поведінки в традиційних суспільствах, часто фіксується етнографами: «Наші предки завжди так робили». Заповіді предків, реальних і міфічних, служать постійним орієнтиром і еталоном для традиційного поведінки, а соціальний контроль здійснюється як би з минулого. На відміну від моди в минуле переноситься тягар вибору і відповідальності за ті чи інші акти й еталони поведінки. Звідси ж і провідна роль старшого покоління, поширеність геронтократії в традиційних суспільствах; адже люди похилого віку – живе втілення минулого і зразок для майбутнього. Таке положення також контрастує з регулюванням за допомогою моди, при якій важливу роль у формуванні і поширенні культурних зразків грає молодь.

З попередніх відмінностей впливає різниця, пов'язане із ставленням до інновацій. Якщо в моді відбувається постійна зміна культурних зразків (хоча зміни не обов'язково носять радикальний характер), то звичаєм, як уже зазначалося, притаманне негативне ставлення до інновацій. У моді, підкреслимо ще раз, внаслідок зміни модних стандартів час носить перервний, дискретний характер. У звичаї, навпаки, час безперервно, континуально, так як культурний зразок, який виступає як канон, постійно відтворюється в незмінному вигляді.

Цінності універсальності, притаманні моді, якій протистоїть цінність соціокультурної замкнутості, властивої звичаєм. Звідси різке і однозначне протиставлення понять «ми» і «вони», «своє» і «чуже» при регулюванні за допомогою звичаю і нечіткість такого протиставлення при регуляції модою.

Узагальнюючи ці та подібні факти, відомий французький учений Л. Леві-Брюль писав: «Незначний на вид нововведення відкриває доступ небезпек, воно може розв'язати ворожі сили, викликати загибель самого новатора і тих, хто з ним пов'язаний» [3].

Зміни, скажімо, у античному чи середньовічному одязі, нерідко позначаються як «мода», далеко не завжди базувалися на таких найважливіших первинних цінностях моди, як сучасність та універсальність. Найчастіше це були свого роду уніформи, одночасно і часто змінювані знаттю, наслідують монарха, його фаворитам або фавориткам з метою висловити свою відданість, а іноді просто підкорюються монаршій волі. Такі первинні цінності моди, як гра і демонстративність, присутні в цих змінах, але в дуже обмежених рамках соціокультурного простору і часу [4].

У відомому сенсі критика моди виникла раніше самої моди. Так, нормандський хроніст Ордерик Віталій (1075-1142) журився з приводу «безумств моди» в його час: «Старий звичай майже повністю вироджений новими вигадками» [5].

Але, якщо мода на початку нового часу починає впливати на деякі фрагменти і вищі верстви європейських суспільств, країни Сходу і в цей час продовжують цілком жити під владою звичаю. Так було в Індії, Японії, Китаї, Туреччині та багатьох інших країнах Азії і Африки. Одяг, не кажучи вже про більш консервативних елементах культури, підпорядкована

звичаєм і вільна від впливу моди. Дипломат і сходознавець Мураджа д Оссон (1740-1807) у своїй «Загальній картині Оттоманської імперії свідчив: "Моди, котрі суть тиран європейських жінок, майже не хвилюють цього пів на Сході: там майже завжди одна і та ж зачіска, той самий покрій одягу, той же вид тканини» [6].

На зміну звичаю в якості регулятора багатьох сторін повсякденної життєдіяльності приходять мода. Однак, що для виконання функцій, життєво важливих для соціального організму, моди аж ніяк не достатньо. Необхідний набагато більш потужний, ніж мода, регулятивний механізм, здатний забезпечувати цілісність, наступність і зміни в сучасних соціальних системах. І в той же час він повинен бути більш гнучким, рухливим і універсальним, ніж звичай. Таким механізмом є соціальний інститут. Саме він в сучасних суспільствах виступає в якості головного заміника звичаю.

Правда, соціальні інститути, подібно моді, також історично виникають із звичаю, і багато з них носять традиційний характер. Етнографи нерідко самі звичаї розглядають як соціальні інститути, наприклад, інститути спорідненості, наслідування і т. п. До того ж існує безліч перехідних форм між звичаями та інститутами, наприклад, норми так званого звичайного права: звичаї, юридично оформлені, кодифіковані й систематизовані (скажімо, індійські «Закони Ману», «Салічна правда» у древніх германців або «Руська правда» у давніх слов'ян).

У моді інституціональні аспекти підпорядковані стихійно і формуються тенденціям соціокультурної інновації та масового відбору конкуруючих культурних зразків. Самоорганізація в цілому домінує над організацією, підпорядковує її собі. Окремі підсистеми моди можуть інституціоналізуватися і організовуватися, проте вся вона в цілому вислизає з-під влади кожної з них.

Хоча мода найтіснішим чином переплітається з інститутами економіки, права та іншими, вона все ж автономна по відношенню до них, і численні спроби підпорядкувати її, не підкоряючись їй, закінчувалися провалом. Те ж саме ще більшою мірою відноситься до інститутів влади: навіть деспотичні і люті правителі, оголосили війну моді, не могли здобути перемогу над нею, якщо в суспільстві існували хоча б мінімальні умови для її існування.

Соціальні інститути – економічні, політичні, моральні, освітні та інші – грають у сучасному суспільстві головну роль. Саме вони визначають схожість і відмінності, зміст «зовнішніх» цінностей моди. Значення модних стандартів, їх інтерпретація і реальний вплив залежать від того, на яку інституціональне підґрунтя вони потрапляють.

А як же звичай в епоху панування соціальних інститутів, соціальних рухів і моди? Чи можна вважати, що сьогодні звичаї канули в небуття? На останнє запитання слід відповісти негативно.

З одного боку, звичаї зміщуються з базового ціннісно-нормативного рівня культури на інструментальний рівень, реалізуючи ті приписи, які виходять з інститутів, соціальних рухів і моди, іноді включаючись у них безпосередньо. Тому одні і ті ж звичаї можуть бути і знаряддям революційних змін, і засобом збереження і реставрації віджилих соціальних форм залежно від того, яку систему інститутів вони включені.

У той же час нерідко має місце і зворотний процес, коли під маскою сучасного інституту і новомодної соціальної символіки ховається архаїчний звичай. Подібні факти траплялися у ХХ ст. дуже часто в самих різних районах земної кулі. До них відносяться, наприклад, факти кастового поділу під виглядом профспілок в Індії, родоплемінні утворення у формі державно-політичних в Африці, конфуціанські встановлення під соціалістичної оболонкою в маоцзедуновском Китаї, родові зв'язки, звичаї, хабарі під маскою партійно-державних і економічних відносин в колишньому СРСР у період «застою».

Навіть в одязі, яку ми звикли, і не без підстави, вважати царством моди, звичай займає все ж важливе місце (до речі, слово «костюм» походить від латинського *consuetudo* – звичай). Базові культурні зразки в одязі, по суті, виступають в ролі звичаїв. Наприклад, фасони штанів змінюються під впливом моди, але саме по собі носіння штанів як таких – це звичай.

Як вже зазначалося, селянство жило, насамперед, за звичаєм. Аж до ХХ століття домашнє начиння, одяг селянства в самих різних країнах значною мірою традиційні. Відомо, що навіть у

наш час, незважаючи на урбанізацію та руйнування, які довелося випробувати селі, вплив звичаїв у ній набагато сильніше, ніж у місті, а вплив моди слабкіше. Не дивно, що деякі письменники в нашій країні, що обґрунтовують перевагу сільського способу життя і селянської культури (самі живуть, однак, в місті), засуджують моду як таку і пов'язані з нею побутові речі, музику, танці і т. п.

Або візьмемо, наприклад, армію. Взаємини у ній великою мірою будуються як на зафіксованих у статуті, так і на «позастатутних» звичаї. Військова уніформа, військові ритуали, включаючи словесні формули і жести, - все це регулюється звичаєм. Мода тут вважається в загальному недоречною і небажаною, чи йдеться про одяг, про зачіску або про інших явищах повсякденності.

Область священного соціального життя – це, звичайно, перш за все, релігія. Вона ж – царство звичаю. Звідси традиційний архаїчний характер церковного вбрання, мови, музики. Звідси і традиційне неприйняття моди в різних релігіях, в тому числі в православ'ї. Ще в середині XIX століття невідомий церковний діяч архієпископ Амвросій (А.І Ключар) писав: «...Гірко стає боляче серцю, коли подивишся, які моральні спустошення виробляє у нас мода, які помилкові поняття вона підтримує, які пороки живить і плодить» [7, с. 23].

Тому вторгнення моди в цю область наштовхується на сильну протидію. Те, що по-справжньому дорого людині як індивіду і соціального суті, не змінюється, подібно модним стандартам, і не може базуватися на таких внутрішніх цінностях моди, як, скажемо, гра або демонстративність.

Сфера моди різко обмежується і у великих соціальних організаціях, які базуються на принципах формальної раціональності, корисності та ефективності. До них відносяться, зокрема, потужні промислові та торговельні підприємства, фірми і т. п. Значна частина діяльності цих організацій нерідко базується на звичаї. Виробляється певний фірмовий стиль, звеличується історія організації та особистості її засновників, впроваджуються особливого роду ритуали і свята, уніформа, гімн і т. д. Навіть в одязі вплив моди обмежується або засуджується. У відомій книзі американця Джона Моллоя «Одяг для успіху», що містить практичні поради в області ділового одягу, спеціальний розділ «Чому небезпечні дизайнери моди», присвячений негативного впливу моди на одяг ділової людини» [8]. Згідно Моллою, модний одяг потрібна тільки для відпочинку, але не для роботи. З його точки зору, причини небезпеки модного дизайну одягу складаються, по-перше, в римському походженні багатьох дизайнерів, переносять на американську ґрунт чужі стандарти, по-друге, у прив'язці інтересів дизайнерів до інтересів виробників одягу, прагнуть виколотити з споживача побільше грошей.

Звичай - антипод моди, але це не значить, що сам він, як це вже зазначалося вище, не може наділятися модними значеннями, інакше кажучи, опинитися під владою моди. Це відноситься і до власне архаїчним, і до сучасних її різновидів.

Навіть релігія, в принципі протилежна моді, може залучатися в орбіту модного поведінки. У наш час мода на релігію - явище не таке вже рідкісне, хоча, зрозуміло, поширення релігійності пов'язано з більш глибокими процесами. Звичайно, релігія не мода. Але мода здатна наділяти своїми значеннями різні цінності, в тому числі і релігійні. Зрозуміло, мотивація релігійної поведінки в цьому випадку істотно відмінна від тієї, де мода не присутній.

Мода існувала не завжди і не скрізь: вона являє собою продукт історичного розвитку. Звичайно, інновації та запозичення в культурних зразках не могли не мати місце, так як людська, і особливо соціальна реальність відкрита до змін і обмінам по самій своїй природі, динамічною і живою. Звичайно, у всіх суспільствах так чи інакше культивувалися властиві моді цінності ігри і демонстративності. Звичайно, завжди і всюди знаходилися диваки і маніяки, честолюбці і заздрисники, творчі особистості і революціонери, відступники і злочинці, які вносили ті чи інші зміни в панівні зразки, які диктуються звичаєм.

Деякі з цих форм становлять постійний соціокультурний фон, на якому мода може вплинути, а може і не вплинути. До них відносяться ті ж цінності ігри і демонстративності, присутні завжди і скрізь. Інші форми, що передують виникненню власне моди, становлять результат історичного розвитку.

Якщо раніше існували елементи моди в окремих елементах соціальної системи, то починаючи з XIX століття, існує система моди в соціальній системі. А в XX столітті мода стає одним із правових регуляторів поведінки широких верств населення індустріально розвинених і, певною мірою, країн. У відомому сенсі вона стає явищем планетарного масштабу.

Не слід поспішати з прийнятими в теорії держави і права однозначними висновками щодо вкрай обмеженою сфери застосування правових звичаїв як джерел права. Як зазначається у виданнях останніх років, в сучасній правовій науці відсутнє порівняння звичаю з модою; до того ж це питання ніколи не вивчався належним чином [9].

Література:

1. Тард Г. Законы подражания / Г. Тард. – СПб., 1892. – С. 242-244.
2. Гофман А.Б. Звичай як форма соціальної регуляції / А.Б. Гофман, В.П. Левкович // Рад. етнографія. – 1973. – № 1. – С.14-20.
3. Леві-Брюль Л. Первісне мислення / Л. Леві-Брюль. – М.: Л.: Атеїст, 1930.
4. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм XV-XVIII ст. Т.1. Структури повсякденності: Можливе і неможливе / Ф. Бродель. – М.: Прогрес, 1986., С. 338-339.
5. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм XV-XVIII ст. Т.1. Структури повсякденності: Можливе і неможливе / Ф. Бродель. – М.: Прогрес, 1986., С. 339
6. Алпатов М.В. Загальна історія мистецтв. Т.1 / М.В. Алпатов. – М., 1972.
7. Кібалова Л. Ілюстрована енциклопедія моди / Л. Кібалова, О. Гербенова, М. Ламарова. – Прага: АРТІА, 1988. – 608 с.
8. Molloy J. Dress for success / J. Molloy. – NY, 1975.
9. Теорія права і держави: підручник / під ред. Г. Н. Манова., М., 1995. С. 171).

УДК 34.096

Кубарєва Інна Валеріївна
Кандидат фармацевтичних наук
Національний фармацевтичний університет
Пилюга Лілія В'ячеславівна
Кандидат юридичних наук
Національний фармацевтичний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДИКО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ НЕЮРИДИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Проведено аналіз джерел інформації та нормативно-правових актів з питань здійснення науково-теоретичного обґрунтування сутності медичного права та виявлено основні проблемні питання та шляхи запровадження в Україні медичного і фармацевтичного права як окремих галузей, що викладається у вищій школі неюридичного напрямку. За результатами дослідження щодо розвитку медичного й фармацевтичного права, сформульовано основні підходи стосовно відповідності законодавства загальноновизнаним нормам міжнародного права. Запропоновано імплементацію положень законодавства у відповідності до європейського прогресивного досвіду.

Ключові слова: медичне право, фармацевтичне право, нормативно-правові акти, правові дисципліни, вищі навчальні заклади, здобувачі вищої освіти.

У сучасних умовах реформування системи освіти України, набула актуальності проблема профпідготовки фахівців неюридичного напрямку медико-правовим дисциплінам. Її розв'язання полягає у відродженні українським суспільством національної ідеї, відкритості зарубіжного досвіду, утіленні перспективних технологій розвитку, навчання, викладання у ВНЗ. У цьому процесі особливої актуальності та великого значення набувають методика, методи, технології та техніки викладання правових дисциплін у вищій школі неюридичного напрямку.

З огляду на зазначене, питання юридичного забезпечення медичної і фармацевтичної діяльності в Україні, набуває особливої актуальності. Це передусім пов'язано з активним розвитком приватної медичної практики, запровадженням добровільного медичного